

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Conivgio Doctrina

Wigand, Johann

Jhenæ

VD16 W 2745

De Causa Formali coniugij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36207

CONSENSV.
DE CAUSA FORMALI
coniugij.

*Ad causam formalem Coniugij, haec qua-
estur pertinent, quae ordine consideranda sunt.*

1. *Consensus contrahentium & parentum.*
2. *Desponsatio honesta.*
3. *Copulatio publica.*
4. *Cohabitatio coniugalis, ubi & proprie-
tates reliqua coniugij, annotanda
erunt.*

*Observandum & hoc est, quaedam ad sub-
stantiam Coniugij pertinere, quaedam vero ad
honestatem, quae cum publicè est recepta, vim
maximam habet, ac Necessitatem quandam
adfert.*

DE PRIMO.

DE CONSENSV CONTRA-
hentium matrimonium.

*Consensum eorum, qui Coniugium initu-
erunt, esse necessarium, extra controversiam
apud omnes sanos est, sed tamen rationes aliquas
assignabimus, plenioris certitudinis gratia.*

i. *Quia*

DE CONIUG.

1. Quia coniugium, est voluntaria copulatio maris & femine.

2. Quia Coniuges sese inuicem amare debent. Ergo consensum accedere necesse est.

3. Quia officia mutua sibi debent prestare, non tantum in prosperis, verum etiam in aduersis rebus. Ergo consensum adesse oportet.

4. Quia indiuiduam vitam consuetudinem continet, quae sine consensu observari non potest.

5. Quia coactio non gignit, sed impedit amorem conjugalem, & plurimis peccatis ac damnis occasionem praebet.

6. Quia ratio hoc dicit, & ab omnibus sanis hominibus iudicatur, consensum esse de substantia coniugij. Inde haec regula velus principium in iure civili extat: Coniugia mutuo consensu fiunt.

Consensus autem contrahentium Matrimonium, est voluntatis recte indicantis, assensus ex utraque parte, de vita conjugali legitime in eunda, eaque fideliter & constanter per omnem vitam observanda.

Est autem consensus duplex, Liber nimirum

CONSENSV.

non aut coactus. Liber quoque suas habet restri-
ctiones, ut paulo post dicendum erit. Item, A-
lius est consensus expressus, alius tacitus. Item,
alius nudus, alius roboratus arris, vel iura-
mentis, vel cognitione carnali. Item, Condicio-
nalis & planus, seu purus, & simplex absq; con-
ditionibus.

Quinam autem consentire valeant, non
tantum leges civiles, sed etiam consideratio na-
turarum doceat. Non enim omnium ingenia,
equaliter maturescunt ad iudicandum. Necessè
est enim, consensum iudicio quodam fieri, ne
quis consentiat in rem sibi nocentem. Appetunt
periti sepe talem rem, qua ipsi sit exitiosa, ubi
non tam approbandus, quam reiiciendus ipso-
rum est consensus.

Iura autem civilia, mari annum deci-
mum quartum, puella duodecimum designant.
Sed honestas probata apud quamlibet gentem,
pellanda & observanda est.

Nunc QVALEM deceat esse consensum,
discutendum est. Sit ergo consensus ad matri-
monium.

LIBER, voluntarius, spontaneus. Nam
difficilem prouinciam subeunt viriq; futura
Contra-

DE CONIUG.

Coniuges, Ideoq; decet eos vltroque consensu, huic quasi communi iugo colla inserere.

Ceterum LIBER ille consensus, requirit cognitionem personae, & status eius. Deinde & iudicium, quo se alteri in Coniugem quasi mancipat. Nam ex conspectu & colloquio, quod dicitur, nascitur amor. Etsi autem etiam inter absentes, literis aut internuncijs contrahitur, tamen tutissimum semper est, sese mutuo videre, alloqui, & alterum alterius voluntatem coram explorare. Deinde Coniugium contrahere, est quidem suam aliquam libertatem vendere (qua quis bona cum conscientia posset vivere celebs, si donum continentia haberet) sed simul est in honestam, & sanctam, & vtilem seruitutem sese iradere, vbi alter alteri corpore & mente suauiter seruit, mutuag; officia sibi inuicem duo homines summa amicitia iuncti, praestant. Imò spiritualiter etiam liberiores in Coniugio sunt, quam qui Coniugium contra naturam vitant, quia coniuges ab incendijs libidinum, & tentationibus Diaboli liberantur.

Non DECEPTIONE fasciatus, seu non ERRANS. Nam deceptus, vel errans, non praebeat liberum assensum. Est autem contra pietatem & honestatem, decipere mendacis personam

CONSENSVS.

sciam incautam, ut suum ad alterius Coniugium, assensum praebeat. Ac debebant Magistratus, in eiusmodi sceleratos deceptores, publicam poenam, legem statuere. Quid enim indignius est, quam eiusmodi fallacis, parentibus liberos quasi furto aut rapto quodam, subtrahere? Quid flagitiosius, quam imperitos in iugum illud diurnum, fraude inducere, in quo postea per omnem vitam, causam tum meroris, tum plurimorum malorum habeant.

Non COACTVS. Opponitur enim libero, ac debet hic liberum arbitrium, veluti in re politica, & iudicio hominum naturali aliquo modo subiecta, habere locum. Coactus autem assensus est, quando parentes aut tutores, minis aut verberibus cogunt ad eiusmodi personam ducendam, à qua animus abhorret, aut aliqui causa sunt, cur liberi assensum praebere recusent. Item quando aliquis, per vim extorquet assensum de Coniugio futuro.

LEGITIMVS, hoc est, consentiens cum lege diuina & humana. Nam illegitimus est consensus, si consanguinei aut affines in gradibus interdictis, velint de matrimonio tractare aut consentire.

CERTVS & indubius. Solet autem consensus

¶

¶

DE CONIUG.

sensus diuidi in expressum, & tacitum. Sed accurate videndum est, an tacitus ille consensus, sit certus & indubius. Non enim regula vniuersalis est, Qui tacet, consentire videtur. Potest enim interdum puella pauca, minis territa tacere, cum tamen nequaquam assentatur, itaque valde periculosum est, ex tacito consensu pronuntiare.

CONSTANS usque ad desponsationem, & in desponsatione. Nam ante legitimam & honestam desponsationem, persona libertatem aliquam habent, propter graues causas mutandi sententiam. Sed postquam honesta desponsatio peracta & confirmata est, non est eadem ratio.

MUTUUS. Nam vnius tantum personae consensus, non constituit Matrimonium, sed vtriusque.

Consensum porro contrahentium, ideo necesse est liquidum, certum, ac planum esse, primum propter illas duas personas contrahentes, ut altera de alterius voluntate, quam clarissime sit persuasa. Deinde propter testes, & propter honestatem publicam. Tertio propter vinculum concordiae, in omni vita coniugali tenendum.

DE

CONSENSV.
DE CONDITIONALI
CONSENSV.

Hactenus de plano & pleno consensu contrahentium, quodam diximus, nunc etiam de Conditionali consensu, precedente desponsationem publicam, aliquid subiiciendum videtur.

Conditio autem vel iusta est, vel iniusta. Iusta vocatur, qua honesta & possibilis est, & ad substantialia Matrimonij, aliqua ratione pertinet.

In iniusta vero conditio dicitur, qua inhonesta, vel impossibilis est, nec pertinet ad Coniugij substantiam.

REGVLA.

Videndum in conditionibus, quae iustae, quae iniustae sint? Item, in quibus aliqua iusticia adhibenda?

Iustae conditiones sunt, si alteruter contrahentium, excipiat parentum aut cognatorum assensum. Item, si honeste sit natus, ac possit in societate honesta artificum tolerari (Ampt vnd gilde besizzen.) Item, si ex pectet una pars, donec altera adolescat, & similes.

G 2 REGV.

DE CONIVG. REGVLA.

Conditionalis assensus est imperfectus, ante conditionis impletionem, eamq; ob causam mutabilis, iuxta Dialecticam & veram regulam. Positio conditionalis, nihil ponit.

Iniuste conditiones sunt, pugnantes cum verbo Dei, aut honestate, aut quae sunt mera ludificationes, ut, si altera pars interficiat parentes, aut si furetur patri thesaurum, aut si velit prius secum in scortatione vivere, aut si caelum digito attingat, vel aquam toto mari exhauriat, &c.

REGVLA.

Iniuste conditiones non valent, nec requirunt impletionem.

DE CONSENSV RO- borato.

Interdum consensui inter se contrahentium, additur quasi robur quoddam, unde roboratum appellare libuit, ut quando ante desponsationem legitimam, (Nam intra hosce terminos nunc incedimus) sibi inuicem, vel una tantum pars alteri donat aliquid, in confirmationem pro-

CONSENSU.

promissionis, vel additur iuramentum, (Attendum tamen est, ut roboratio illa non fiat contra leges) vel accedit cognitio carnalis.

REGVLA.

In roborato consensu, personarum & totius contractus circumstantia rite sunt estimanda.

ALIA.

Ante desponsationem solennem, cuius loco desponsationem, consensus contrahentium, licet roboratus sit, nondum pro confirmato aut consummato penitus matrimonio habetur iam quidem, in Ecclesia Christi ab Antichristi repurgata, nisi firmiter cognitio carnalis addita esset, ac promissio coniugij euidenter & sufficienter probari posset, qua quidem accurate cognosci & perpendi oportet.

CONTRARIA.

Priusquam de parentum consensu verba faciamus, pauca, qua cum superioribus pugnant, recensebimus, ut sunt consensus:

NVLVS. Nam parentes aut iutores, interdum de Matrimonio inter duas personas
¶ 3 *incedendo*

DE CONIUG.

ineundo tractant, imò nonnunquam etiam despondent, ubi tamen Neutra persona alteram vidit, nec allocuta est, nec consensum alteri dedit.

REGVLA.

Ubi non est mutuus illarum personarum, qua debent fieri Coniuges, consensus, ibi etiam nullus est contractus Matrimonialis.

ALIA.

Una persona consentiente, & altera dissentiente, non fit contractus Matrimonij. Debet enim consensus esse mutuus.

OBSCVRVS ET DVBIVS. Nam aliqui captant interdum quadam vocabula, ut irruant & detineant imperitiores vel incautos, non aliter atq; auceps reti auiculas, fraudulenta sua arte implicat. Haec insidiae & eiusmodi captiones, indignae sunt bonis hominibus. Fraus enim semper odio digna est, in omnibus actionibus. Non igitur de Matrimoniali contractu, recte & iuste pronunciari potest, nisi consensus sit dilucidus, expressus, indubius, omni fraudulenta occultatione carens.

REGV.

**CONSENSVS.
REGVLA.**

*Obscurus & dubius consensus, nihil habet
valoris, nisi fiat declaratione certa perspicuus,
ubi: Dubius consensus nullus est.*

NON PLENVS. *Sapè enim fit, ut ali-
quis pro se ferat, se non omnino abhorre-
re ab altera persona, sed tamen suspendit plenum assen-
sum, seu finalem suam decisionem, in qua per-
manere statuit. Iam id quoque, fraudulentum est,
Simplenum consensus, pro integro accipere.*

REGVLA.

Non plenus assensus, non obligat.

ERRANS *seu per deceptionem acquisi-
tus. Iam rectè dicitur, Dolus consensus exclu-
dit. Iudicium enim, non habuit rectam indica-
tionem seu noticiam rerum & personarum.*

REGVLA.

*Errans consensus, pro nullo habetur. Sed
circumstantiæ diligenter ponderandæ sunt. Nam
error differt secundum obiecta, ut suo loco di-
cetur.*

G A

PRÆ

DE CONIUG.

PRÆCIPITATIVS. Est autem precipitatus consensus, species errantis. Nam interdum non rectè exploratis rebus, aliqua verba imprudenter effunduntur, quorum postea, omnibus melius cognitis & consideratis, poenitet.

REGVLA.

In precipitate consensu, circumstantia grauitèr consideranda sunt, an sit errans consensus vel non?

COACTVS. Solent parentes aut tutores, interdum liberos vi cogere, vi pro suo arbitrio ducant coniuges, aut nubant maritus, vel opum, vel familia, vel amicitia grata, cum tamen liberi non ament personas oblatas, idè faciunt vel minis, vel morositate, vel arcendo ab illis, quibus cum optarent Coniugium inire.

Usu quoq; euenit interdum, vi aliquis puellam aut viduam minis adigat, vi sibi matrimonium promittat.

REGVLA.

Coactus consensus in Matrimonijs, pro nullo habetur, quia consensus debet esse liber.

¶ LLE-

CONSENSV.

ILLEGITIMVS, qui fit contra leges di-
uinas & humanas.

REGVLA.

Illegitimus consensus, nihil tenet.

INTERRUPTVS, nimirum ante legiti-
mam desponsationem & confirmationem matri-
monij. Habeat autem ista interruptio graues
causas. Nam alioqui, leuitas, inconstantia, va-
nitas, reprehensione digna sunt.

REGVLA.

Interruptus consensus, factus iustis de cau-
sis ante desponsationem, tollit priorem consen-
sum.

EXCEPTIO.

Semper autem concubitus, item vtriusq;
consensus qui postea sequitur, & ratificatio pa-
rentum, qui tandem accedit, quandam è se
re adferunt, iuxta sapientum iudicium esti-
mationem.

DE ASSENSV PA-
rentum.

§ 5 Paren-

DE CONIUG.

Parentum & tuorum, quorum in potestate sunt liberi, assensum esse necessarium, ista rationes demonstrant.

Quia verbum Dei id docet, ut Exod. 20. Honora patrem tuum & matrem tuam. Sed non in honorem parentum, verum in ignominiam ipsorum vergit, contra ipsorum voluntatem, de Coniugio decernere atque transigere.

Deut. 7. Filiam tuam non dabis filio eius, (scilicet Cananei) nec filiam eius accipies filio tuo. Hic dilucidis verbis Deus, parentum assensum sancit & tradit.

Hieremia 29. Date filiis vestris uxores, & filias vestras date viris.

1. Corinth. 7. Qui filiam suam elocat, bene facit.

Item si vota in veteri Ecclesia, sine parentum consensu facta, non valebant, praesertim quando contradicerent, ut textus in Numeris cap. 30. sonat: Ergo multo magis parentum assensum, in Matrimonio accedere convenit.

Quia Natura hoc consentaneum esse, honeste gentes senserunt. Sic ab Ambrosio in historia Re-

CONSENSV.

na Rebecca, versus Euripidis ex Andromacha
manur, ubi puella verecundè & rectè inquit:

Νομφευμάτῳ μέρτῳρ ἑμῶρ πατῆρ ἑμῶν
μέριμνῶν ἔξῃ, κ' ὄνκ ἑμῶρ κρῖνῳρ τῶδε.

Eiusmodi verò disciplinam lex Natura
dedit, & omnes sani improbant istam libero-
rum petulantiam, quando inscijs & inconsul-
tis parentibus, cum coniuge futuro contrahunt.
Si enim cum honestis Matrimonium contrahe-
re decreverunt, cur parentum voluntatem non
exquirunt, à quibus liberi hanc suam corporalem
vitam & nutritionem habent? Sin cum inho-
nestis matrimonio iungi cupiunt, cur non paren-
tes, rectius sapientes & consulentes, audiunt?

Quia Ius civile assensum parentum confir-
mat. Sic enim Imperator inquit, Filij familias
consensum habeant parentum, quorum sunt in
potestate. Nam hoc fieri debere, & civile, &
naturalis ratio suadent, in tantum, ut IVSSVS
parentum precedere debeat. Inst. de nuptijs,
tit. 10.

Quia exempla illustria in sacris literis de-
scripta, id docent, ut Abraham, Isaaco filio suo
ducit coniugem. Gen. 24. Rebecca Iacobum fili-
um.

DE CONIUG.

um, & familia sua iubet uxorem ducere. Gene. 28. Simson à parentibus petit, ut sibi alienigenam ducere liceat. Iudic. 14.

Quia rectè constituta Ecclesia omnino indicant, parentum consensum atq; consilium, ad liberorum Coniugia accedere oportere, & existimant, non futura felicia Matrimonia, qua neglectis vel contemptis parentibus fiunt. Vsu enim comperium est, Benedictionem parentum liberis prodesse plurimum, ad uniuersam vitam feliciter agendam. Maledictionem verò ipsorum, toti posteritati nocere plurimum. Eiusmodi enim quartum praeceptum habet appendicem, ut sis longeuus super terram. Ergo si quis non honoret parentes, metuat ipsius Dei iudicium, de breui, & infausta vita.

Quia bona conscientia ratio hoc exigit. Quam enim conscientiam habebunt liberi in coniugio, atq; adeo in uniuersa vita, si contra parentum voluntatem Coniuges duxerim, si modo parentes iustam dissuasionis causam habeant? Manifestum enim est, Coniugium tale vita genus esse, quod varias adferat curas, molestias, afflictiones. Iam qua conscientia Deum inuocabis, si absq; parentum voluntate, Coniugio te implicueris?

Quia

CONSENSV.

Quia sine peccato, & sine multis damnis,
que postea omnium maximè sentiuntur, magno
cum malo, quando non est integrum mutare,
cuiusmodi contractus Matrimonialis fieri non
potest. Nam liberi interdum ab aliquibus sedu-
cuntur, ut contra parentum voluntatem ducant
uxores, aut pravo, ac caco amoris impetu serun-
tur, qui iudicium viciat & impedit. Postea de-
flagrato illo furore, serò sapiunt Phryges. De-
seri quoque à parentibus & amicis, tanquam im-
morigeri & furiosi liberi, in inopia duram a-
gunt penitentiam. Non raro insuper incidunt
amorum distractiones, desertiones, & alia
scelera. Ne igitur liberi tantis Diaboli tentatio-
nibus locum dent, reuerenter parentum consili-
um expetant & expectent.

Quia eiusmodi contractus, repudiata pa-
rentum auctoritate, scandalosi sunt, & gignunt
offensiones multorum hominum. Solet enim Di-
abolus ex uno peccato, integram peccatorum
plurimorum quasi talem texere ac dilatare, ad
perniciem plurimorum hominum. Iste igitur
rationes, p̄ys quidem ac honestis hominibus, non
videntur parui ponderis. Sed petulantibus inge-
nijs, nihil tam firmum opponi potest, quin sua
Adamantina fronte perrumpere tentent.

Est autem parentum consensus de Coniu-
gio li-

DE CONIUG.

gio liberorum, duplex. Alius precedit desponsationem. Alius sequitur. Nec dubium est, malitio honestius esse, assensum parentum precedere, quam sequi.

Item alius assensus est iustus, alius iniustus. Semper autem Norma iusticia in conspectu habenda est.

Fundamenta autem assensus parentum, merito sunt: Amor liberorum, timor Dei, honestas, rectum iudicium, & salus liberorum tam spiritualis, quam corporalis.

Proprietates assensus parentum, eadem sunt, qua contrahentium Matrimonium nempe ut sit liber, non coactus, aut vi extortus, non errans, non illegitimus, non perplexus & dubius, non inconstans.

Finis sit, ut liberis, de pijs & honestis Coniugibus prospiciatur. Ut liberi honeste & sancte vivant, ac bona conscientia Deo servant, ne impudica vita Deum excutiant, & fiani mancipia impuri spiritus. Denique, ut in Oeconomia liberi, se sobolemque suam enutriant.

CONTRARIA.

Diffensio

CONSENSVS

Dissensio parentum. Cum autem ea certas habeat limitationes, ideo quadam paulo clarius de ea sunt differenda.

DE DISSENSIONE PARENTVM.

Dissensio parentum est duplex. Alia iusta est, alia iniusta.

Iusta dissensio parentum est, qua habet causas pias, honestas, viles, ad Matrimonij substantiam pertinentes, que tum in conscientia parentum, tum in iudicio piorum & bonorum virorum consistere queant, ut si liberi velint contrahere cum propinquis aut affinibus, in gradibus prohibitis. Aut cum gentibus idololatrie, vel Iudeis in conuersis, vel hominibus palam a Deo, Magis, veneficis notorijs, vel latronibus, quos Magistratus Christianus tolerare in communi hominum societate, ex mandato diuino non potest.

Aut quando liberi decepti sunt per copulatices improbas, ut re non plene cognita, aut considerata, fraudulentem sint quasi capti & illaqueati.

Aut quando liberi quasi obcecati temerario

DE CONIUG.

rario amore, aut furore potius dementati, cum talibus volunt matrimonium inire, cum quibus neq; cœlum neq; domum quod vulge dicitur, edificaturi essent. Id vero necesse est, non tantum parentum, sed plurimum piorum honestorum hominum recte iudicantium grani iudicio, esse manifestum. Et videndum est, ubi eorum locum habeat.

Aut quando in honestas & infames personas, in contumeliam sui, & parentum, & familia vellent ducere. In honestatem autem dico, non ex sermone quorundam, sed ex factis manifestis. Nam calumnia, semper in mentiendo effrenis est, neq; ulli facile est, Sycophanarum morsus evitare. Vbi autem manifesta est in honestas persona, ibi sanè parentes gravem causam dissentiendi habent, quia liberi interdum iudicio errant, & quasi amantes sunt, quod sui suorumq; honoris non habent rationem, ut si meretricem publicam, aut stupratam ab alio, velint ducere.

Aut quando filia alicui errori, cuius vagandi libido publicè cognita esset, nubere vellet, apud quem in periculum corporis & animæ ventura esset, &c. Fundamentum istarum dissuasionum est, quod parentum officium sit, bonis & pijs consilijs liberos iuvare.

Iniusta

CONSENSV.

Iniusta dissensio parentum est, quando
sive causis pijs, honestis, vtilibus, & ad ma-
trimonij substantiam pertinentibus, morose
dissentiunt, aut liberos tyrannice volunt co-
gere, vt illis personis coniungantur, quas
comare non possunt. Patria enim potestas, ne-
quaquam est morositas vel tyrannis, sed est
auctoritas iusta, & grauiratione fulcita: Sed
exempla subiiciemus:

Vt, quando parentes oderunt personas,
cum quibus liberi volunt contrahere, propter
offensiones quasdam suas priuatas, et ad sub-
stantiam Matrimonij non pertinentes.

Vel, quando parentibus persona non satis
formosa, seu no satis opulenta videtur, cum a-
liquin sit honesta, et suae filiae aut filio placēs.
Hae enim causa non est sufficiens dissentiendi.
Nam sepe pauper, melius conseruat & auget
bona accepta a coniuge, quam diues, qui di-
spendat, vt non raro vsu venit.

Vel, quando status non nihil inferior
videtur, cum tamen illi status creberrime
cum fortuna, seu vt magis pie loquamur, cum
iudicio Dei mirabili, immutentur.

Dilatio quoq; & impeditio coniugiarum
H
Diu-

DE CONIUG.

diuturna, quando liberi idonea ad coniugium
 etate præditi sunt, meritò in parentibus re-
 prehenditur. Nam aduersantur parentes or-
 dinationi Dei primùm. Deindè liberos in pe-
 ricula conscientiarum et corporum conuincunt,
 ut vel clam cõtrahant, vel alioqui turpi vita,
 in Diaboli casses incidant, pro quibus quidem
 peccatis, grauem Deo parentes rationem red-
 dere cogentur. Causæ autem, cur liberos ex-
 trahant, plerunq; sunt carnales et futiles, ut
 quod liberos non libenter à se dimittunt, aut
 nondum satis pecunia ad sumptus nuptiarum
 collegisse videntur, aut nondum talis procius
 oblatus est, qualem ipsi suis capitibus somni-
 ant. &c.

Tyrannis verò, qua parentes conantur
 liberos adigere, ut pro suo arbitrio, coniuges
 ducant, à quibus toto pectore abhorrent, odio
 et improbatione digna est. Nam amor coniu-
 gum est donum Dei, nec est situs in hominum
 arbitrio. Deinde, quia coniuges indissolubili
 vitæ societate copulantur, æquum est, ut om-
 nium maximè mutuus ipsorum consensus ex-
 tet, neq; coactione implicentur vitæ, in qua
 per omnem etatem dolendum sit.

Politici aiunt, parentum autoritatem

CONSENSV.

In causis Matrimonialibus, respectu libero-
rum expirare, in quatuor potissimum:

Primum, quando parentes suo iure abu-
santur contra legem, vel morositate, vel ty-
rannide sua.

Secundo, quando capti sunt parentes, aut
alioquin nimis diu absunt.

Tertio, quando parentes sunt furiosi.

Quarto, si filij sint emancipati.

Quando autem in causis Matrimonialibus
parentes immoderate seu iniuste sese gerunt,
liberi non decernant priuato consilio, sed bono
ordine prius ad viros, bonos rem illam aefe-
rant, ac non tantum consilium exquirant, sed
etiam orent, vt parentes ab iniqua sententia
abducant. Quod si porro parentes morose per-
gant, nec flecti possint ad legitimum Magistra-
tam sese recipiant, eumq; reuenter rogent,
vt parentes recte instituant. Sin vero adhuc
parentes bonis & honestis ceptis, & iudicio
conestorum virorum, adeoq; legitimi Magi-
stratus sententiae et monitioni pertinacissime
reluctentur, liberi Deo obtemperant, coniugi-
aq; cum timore Dei contrahant, parentibus
alioquin in omnibus pijs rebus, debitum hono-
rem & obedientiam praestantes,

DE CONIUG.

Obiectio

Id solum est necessarium ad Matrimonium, quod solum facit matrimonium. Sed consensus solus contrahentium, facit Matrimonium, non consensus parentum.

Ergo parentum consensus non est necessarius ad Matrimonium.

Minor probatur, quia solus consensus contrahentium, ad substantiam Matrimonij pertinet. Parentum verò consensus, est aliquid extra Matrimonium liberorum.

Hinc aliqui dicunt, Consensum parentum non esse de Necessitate, Sed de Honestate.

Respondeo ad Maiorem. Est tamen mandatum Dei, ut omnia iusto & debito ordine fiant, hoc est, tali ordine, quem aut ipsa Natura praescribit, aut honestarum gentium Consuetudo.

Ad Minorem. Supra, multis illustribus rationibus est ostensum, lege Dei, Natura, civili, consensum parentum legitimum esse necessarium. Itaq; peccatum coram Deo, & honestis hominibus est, parentum recte & pie iudi-

DESponsatione.

illiantium, voluntatem atq; auctoritatem,
solidare. Est enim manifesta impietas, con-
tra quartum præceptum.

DE SECVNDO.

DE DESponsatione.

Primum vocabula quædam annotabimus,
quæ in hac parte occurrunt.

Puer, iuuenis, eam ætatem complectitur,
quæ infra virilem est. Puer autem à pubes,
dici videtur, vnde & Germanicè vocamus
den pube! Accipitur autem præterà puer,
pro seruo interdum.

Adolescens, à pueritia annis, vsq; ad
trigesimum aut circiter appellatur. Iuuenis
vero vsq; ad trigesimum, & dicitur iuuenis à
iuuando, quia tû vires crescunt, & suppetunt,
ad labores sustinendos, Ein starkter
junger geselle / der arweit tragen kan.

Ephæbus, qui ad pubertatis annos venit.
Alias vocari solet adolescens.

Virgo, puella intemerata. Virago viribus
similis

DE CONIVG.

similis viro, seu heroissa, animi & corporis viribus pollens. Inde per Syncopen virgo dicta putatur. Valent enim vsu vocabula, sicut nummi.

עלמה *Virginem significat, ab occultatione, quia vetustas non patiebatur, puellas nobiles praesertim, in publicum prodire, ne raperentur ab inuerecundis, neue malos mores addicerent. Esa. 7. Ecce Almah concipiet.*

Sponsus, cui desponsata est certis verbis & ritibus, puella in vxorem. *ווּמָוּס.*

Sponsa, puella desponsata alicui in vxorem. *ווּמָוּסָא, מַוּסָה.*

Sponsalia ipse contractus dicitur, quo duo, coniugium sibi inuicem promittunt, a sponte, quod a sponte trahitur, quia deliberato et bono consilio, liberoq; animo aliquid promittitur & confirmatur.

Procus, petitur Matrimonij. Nam apud Veteres procare, significabat petere.

Paranymphus, qui adest sponso in curandis nuptijs.

Auspex, qui ex virili parte nuptijs celebrandis praesert, ab auib; quia gentes veteres

DE SPONSATIONE.

sine religione quadam nuptias ordiebantur. Inde auspicare pro fauste incipere.

Pronuba, quæ celebrationi nuptiarum præest, ex parte sponsa.

Ein Buel, est a Baal, Dominus qui amatur.

Brauth, Bruth, à brueten, à calore seu incubando dici videtur. Naturali autem calore mater familias fouet liberos, & singulari affectu & sollicitudine eos fouet ac nutrit.

Sponsalia autem sunt contractus, quo legitime & honestè alicui despondetur, seu condecitur vxor & econtra, donec nuptia ritè celebrentur. Nam veteres solebant vxores spondere ac stipulari certis verbis & ritibus Germani vocant **Getlobnis** oder **verlobnis** halten vom loben / quod non significat simpliciter promittere, sed cum quadam astringitione polliceri, & sine dubio est à glauben, ge loben, & per *Apharesin*, loben. Germani dicunt, **wir lobet mus halten** / id est, quæ spondet tenetur satis facere. Item, die Ehe feste machen. Nam post sponsalia indicatur Matrimonium firmum, licet copulatio Ecclesiastica non mox accedat. Inde autem appellantur eiusmodi personæ, quæ sibi inuicem desponsatæ sunt, sponsus ac sponsa. Cum verò nuptias celebrant, mariti nomē et vxoris penitus induūt.

DE CONIUG.

Contractum voco ipsa sponsalia, quia non est iocus Coniugium, sed indiget maturo iudicio & libero, & requirit seriam actionem.

Legitimé dico, quia contra leges diuinas & ciuiles, nulli contractus sunt probandi.

Honesté addo, quia mores & virtus cuiusq; honesta ciuitatis, hac etiam in parte obseruandi sunt. Deinde coram illis sponsalia celebranda sunt, quorum consensus ad Matrimonium requiritur, modo illi suo iure non abutantur, recteq; se gerant.

Donec nuptiis celebrentur, ideo adiungo, quia sponsalia, et copulatio solennis differunt, Nam sponsalia sunt stipulationes & pacta de nuptiis futuris, seu sunt initiatum coniugium, scilicet sponsionibus et conuentionib; mutuis, Copulatio verò solennis, facit consummatum coniugium. Nam eam sequitur cohabitatio coniugalis. Ante copulationē enim solennem non est fas inter Christianos quidem, sponsum & sponsam coniugaliter cohabitare.

Sunt autem sponsalia duplicia. Pura nimirum & conditionalia. Pura sunt, quae deserta verbis, & sine exceptione fiunt. Conditionalia

DE SPONSATIONE.

Sponsalia verò sunt, quibus aliqua honesta ex-
pectio additur.

Item. Alia sunt simplicia, alia firmata.
Simplicia sponsalia sunt, quæ simplicibus ver-
bis transiguntur. Firmata sunt, quæ vel iura-
mentis, vel arris sunt roborata, et quasi
vallata.

Alia præterea sunt solennia seu publica,
alia sunt clandestina. Solennia sunt quæ non
tantum manifeste, sed etiam iuxta honestos
mores cuiusq; gentis aut ciuitatis, fiunt, in
præsentia eorû quorum interest. Clandestina
sunt, quæ priuatim, inscijs aut inuitis ijs fiunt,
quorum sunt in potestate sponsus et sponsa.

Alia sunt sponsalia per verba de præsentì,
alia per verba de futuro. Per verba de præ-
sentì, est desponsatio simplex et plana de con-
iugio. De futuro autem sponsalia, sunt promissio-
nes de coniugio futuro, quæ habent condi-
tionem honestam annexam.

Iste autem species sponsaliorum, nascuntur
ex causa formali.

Quis verò despondere debeat, non est ob-
scurum. Nam possunt id facere vel ipse per se
quæ sibi inuicem Matrimonium honestum,

DE CONIUG.

eorum honestis personis, & ijs quidem potissimum quorum interest, spondent. vel parentes, tutores, aut alij, quibus ritus desponsationum recte commendatur, ita tamen, ut persona contractura Matrimonium vel sint presentes, affirmationeque suas disertas, et ritus ritatos addant, ut stipulationem per dexteram, & similia; Vel ipsorum consensus, prius sit perspicue cognitus & exploratus. Sic parentes & cognati Rebeckæ inquirunt, vocemus puellam, & queramus ipsius voluntatem. Vocata vero adest, & quasita, vis ne ire cum hoc homine? promptissime respondet. Ibo inquit vna Ge. 24

Quinam autem sint despondendi, neque id obscurum est, nempe quibus iure diuino et humano concessum est Matrimonium inire, vt. 1. Qui non sunt Eunuchi, aut frigidi. 2. Qui non sunt impuberes. 3. Qui non prohibentur lege diuina aut humana, in gradibus consanguinitatis aut affinitatis.

Quomodo porro deceat fieri desponsationem, tum leges ex ipsa honestate nate, tum obseruationes in honestis ac pijs populis, docent. Sunt autem quedam ad substantiam sponsaliorum pertinentia, quedam vero ad accidentia. Ad substantiam autem pertinent ista:

PVB.

DESPONSATIONE.

PUBLICA DESPONSATIO, hoc est, per honestos testibus, & praesertim iis, quorum interest, ut coram parentibus, tutoribus, cognatis. Est enim Matrimonium publicum vi re genus, ideo aequum est, ut desponsatio mutua publice fiat.

PRÆSENTIA PERSONARUM DESPONDENDARUM, vel si id consuetudo non sinit, saltem sponsus adsit, & qui nomine puella despondet, habeat perspicuam, claram, & indubiam affirmationem puella. Constant enim conjugia mutuo consensu. Ac sanè par est, neminem ulli sponso uxorem despondere, nisi prius ipsemet futuram sponsam coràm audierit, exemplo Barhuelis. Gen. 24.

VERBA DILUCIDA desponsationum, item seria, graua, & indubia, ut rectos & iustos homines, in re longè maxima, totamq; hominis vitam complectente, decet.

PURA, directa, simplex, & plana desponsatio est, quæ non habet conditionem adiunctam.

CONDITIONALIS desponsatio est, quæ honestam habet conditionem annexam
qua

DE CONIUG.

qua non completa, nondum est omnino rata
 & inuiolabilis desponsatio, ut quæ eatenus
 fit, quatenus parentes consentiunt. Possunt
 autem pijs et honesti homines, iudicium facere,
 quænam illa fiat ponderosa satis conditiones,
 et ad vitam coniugalem pertinentes, quæ non

Verba de presenti in desponsatione sunt,
 quæ categoricè, rotundè, et perspicuè spondent
 atq; ratificant contractum coniugij. Nec ibi
 syllaba verborum scrupulosè captanda sunt.
 Loquitur enim qualibet Natio suo more, &
 inter bonos benè agere oportet, sine fraude &
 dolo malo treulich vnd ongefeyrlidy. Si quis
 vero studiosè ambiguitates affectatis, indignus
 est nomine boni viri, & affectata calumnia,
 pena à Magistratibus affici debebat, sicut ille
 qui interrogatus apud germanos à presbytero
 in ipso copulationis Ecclesiasticæ actu, an pu-
 ellam sibi acciperet uxorem, cum I A deberet
 respondere, nequiter respondet I A R, idq;
 tam perplexè, ut astantes non animaduerte-
 rent imposturam. Postea deserens maliciosè
 uxorem, improbè solitus est dicere, se tantum
 ein J A R, hoc est, vnum annum spondisse,
 perinde ac si latinè fuisset respondendum,
 Annuo, & veterator dixisset, Annum.

Verba de futuro, sunt desponsationes de
 futuro

DE SPONSATIONE.

in iuro Coniugio, quibus additur conditio, que
amen vt honesta sit, necessum est. Non au-
tem ignoro, ciuiles disputationes aliam inter-
pretationem adferre. Sed nos non de priuata
collocutione et conuentione maris & feminae
hic differimus, verum de publica, honesta, &
solenni desponsatione.

Promissionem porrò de futuris seu secu-
turi nuptijs, sponsalia solummodò confirmant
tali pacto, vt sequatur Ecclesiastica copulatio
& nuptialis ritus. Non igitur consummat ea
desponsatio coniugium, sed per stipulationem
quandam inchoat. Vnde nondum est despon-
satis integrum, cohabitare modo coniugali,
Sed sunt & vocantur sponsus & sponsa,
verlobte leute.

Accidentia autem quadam, ad eum mo-
dum substantialibus adduntur, vt substantiam
ipsam corroborent magis, licet interdum
omittantur, vt iuramenta, Asseuerationes in
nomine sacro sancte Trinitatis, dextra dato
in sigillum fidei. Annulus pronubus, vox ap-
probatoria & gratulatoria testium, eorum
presertim, quorum auctoritas in Matrimo-
nijs requiritur.

Alia

DE CONIUG.

Alia vero nonnulla accidentia, ad substantiam coniugy prorsus non pertinent, ut locus, quod vel in templis, vel priuatis adibus sponsalia contrahuntur. Conuiuia, et similia.

Solent & alicubi Minora ac Maiora sponsalia discernere. Minora vocant, quando de dote & facultatibus inter cognatos transigitur. Maiora, quando coniugium solenniter desponsatione firmatur. Verum eiusmodi mores passim variant. Satis in praesentia sit, praecipuas res sponsaliorum attingere.

Finis desponsationum est, ut fiat publicus contractus de Matrimonio, tanquam in re honesta & magna. Deinde ut corroboretur Matrimonium inter duas personas, vq; ad copulationem solennem, & vtriusq; consensus firmus sit. Tertiò, ut vtrinq; de duplijs constituant, & sumptus non inutiles fiant. Quarto, ut plures pro his futuris coniugibus preces faciant.

Libet huc adicere honestissimum desponsationum morem, quem VVismariae in Ducatu Megapolensi obseruant, quae quidem ciuitas ex ruderibus celeberrima vrbis Megapolensis adificata est, nec multò longius ab ea quam

DESponsatione.

quæ quarta parte miliaris Germanici abest, etq; sinu Baltici maris ad ipsos muros alentem, qui efficit portum commodissimum. In urbe porro ciuitate septennium officio Superintendentis, Deo benedicente, functus sum.

Facta conuentione inter eos, qui Matrimonium contrahere decreuerunt, eorumq; parentes & cognatos, tam ij qui à sponse partibus sunt, quam qui à sponso stant, plurimos honestos ciues inuitare solent, ut hora præfinita in eadem sacram, sui honoris causa ad sponsalia sua conueniant. Vbi igitur frequentes adsunt, ordine longo ad dexteram consistunt, qui ad sponsum pertinent, Ad sinistram verò, qui sponse officium præstant, ac honestiores quidem, puta senatores & cognati, in superioribus stationibus conspiciuntur. Supra verò in medium istorum duorum ordinum utrinq; locatorum, Consul aut senator quispiam procedit, ibiq; ad cæterum istum honorificam habet orationem, cuius sunt ista capita. Primum nominat sponsum ac sponsam, atq; ipsorum reliquorumq; cognatorum nomine, gratias agit toti congregationi, vicissimq; gratitudinis officia ipsis amanter promittit. Deinde commemorat, inter illas duas personas, quarum mentio sit facta, de honesto matrimonio tractari, & inter cognatos idem negocium hactenus actum esse.

Verum

VERUM nihil dum esse determinatum atq; conclusum penitus, sed requiri singulorum, qui huc inuitati sunt, pia consilia, et honestam approbationem. Quod si enim illi cœtui hoc Matrimonium improbetur, locum adhuc esse retractationi. Deinde consul vel oratur ille, singulos compellat sciscitādo, quid sibi videatur. Respondent autem singuli ordine, grauer, honeste, breuiter: personas esse honestas, & se approbare hoc coniugium, vt fiat in nomine Trinitatis, faustaq; omnia se precari. Vbi verò isthęc rogatio facta est, suffragiaq; singulorum publicè audita sunt, tum consul iubet eos in medium procedere, quibus desponsatio conueniat. et facere sponsionem coram toto cœtu. Prodit igitur in medium sponsus ab vna, & pater sponsæ, vel tutor, vel qui ab ipsa potestatem accepit, ab altera parte, & is reliquis vtrinq; spectantibus & auscultantibus, ad sponsum inquit, spondeo tibi sponsam in vxorem, in nomine Patris, filij & Spiritus sancti, gerensq; te erga eam, vt Christianum decet. Sponsus respondet, in nomine patris & filij et spiritus sancti, accipio eam in vxorem, ac simul in eius rei obsignationem, etiam dexteram iungunt. Eo factò, in locum suum, vbi prius constiterant, redeunt.

Addit porrò consul, cum sit desponsatio legitima

DESPONSATIONE.

matrimonia facta, iam quamlibet partem debere a-
micos ex hic stantibus orare, ut de progressu
desponsationem inter ponant. Si enim alterutra pars
desponsationem hanc, quod ad se violaret, sena-
tum postulaturum esse multam, & scandali,
Ecclesiam quoque, rationem habituram esse. Con-
suetudinis denique, sponsoribus, sponsis, & puella co-
gnati, datis dexteris humaniter gratias agunt
singulis, qui desponsationi ista interfuerunt, atque
recipiunt à singulis faustas preces. His per-
actis quilibet ad sua negotia reuertitur.

Eam honestam Saxonica gentis consuetudi-
nem, quae à Maioribus accepta est, non dubio
omnibus bonis probari.

CONTRARIA.

Contra parentum aut tutorum voluntatem,
liberos despondere, si tamen illi rectè suo fungan-
tur officio. Nam si ut morosi ac tyranni, nolint
in Matrimonijs honestis, legitima observata ra-
tione, consentire, tanquam amentes relinquendi
sunt, & alij viri honesti, graues, pijs, Coniugio
legitimo subueniant, iuxta praeceptum, diligas
proximum tuum sicut teipsum.

Non certò cognita, & explorata volunta-
te futura

DE CONIUG.

re futuri sponsi vel sponsae, desponsationem facere, id quod contra omnem humanitatem est. Nam consensus contrahentium matrimonii, & in quidem liber, in primis necessarius est. Et quid sunt sponsalia, nisi clara & gravis voluntas utriusque, qui Coniugio optant copulari, declaratio & confirmatio. Manifestum est igitur, non cognita voluntate eius, cui spondendum est coniunx, desponsationem esse nullam.

Cogere personam, ut in desponsatione consentiat, id quod contra humanitatem est. Nam amor coniugum, est donum Dei, nec pendet ex arbitrio parentum, tutorum vel amicorum. Supra etiam dictum est, Connubia mutuo consensu consistere. Præterea non est occasio præbenda ad peccata. Sed cogere ad Coniugium liberos, plurima peccata ac damna adfert, quorum etiam illi tyranni rei sunt, nec pertinet eiusmodi coactio ad auctoritatem & officium bonorum parentum. Imò eiusmodi duri homines, in rebus multo lenioribus, quandam libertatem tueri cupiunt. Cur igitur in liberos tam sunt iniqui, in causa tanta, quæ totam hominis vitam, imò & felicitatem non postremam vite humana complectitur? Sum igitur illi parentes, tum à Ministris verbi Dei, tum à Magistratibus monendi & urgendi, ut ad eiusmodi impys coactionibus desistant.

Impu-

DESponsatione.

Impuberes desponsare. Nam coniugia
nullo consensu fieri decet. Sed impuberes nec
iudicare, neq; assentiri possunt, vii debebant.
Deinde fines coniugij proprij, non sunt potentia
mundana, acquisitiones opum & honorum, sed
ut homines, plures cultores Dei educeant, & post
se relinquunt, vagas libidines virent, & in con-
munijs huius vite miserijs, sibi inuicem solatio
atq; adiumento sint. Si vero eiusmodi desponsa-
tiones sunt, categorica esse nequeunt, quia pre-
cepto nullo matrimonij carent. Sed hypotheti-
ca esse necesse est, ut sit viri, potestas, vel as-
sentendi post annos pubertatis, vel assenti-
endi.

Clandestina desponsationes. Cum autem
hoc malum vehementer infestaret Ecclesiam
Dei sub imperio pontificis Romani, multorumq;
conscientias turbaret, ac sauciarit, ideo pie, re-
cte, grauius in Ecclesia Christi, ab Antichristi
deliramentis repurgata, à Doctoribus verbi Dei
& Magistratibus Christianis, statutum est,
clandestinas desponsationes penitus abrogandas,
& omni robore quasi exuendas esse. Sed ut hac
doctrina magis perspicue extet, rationes sunt ex-
pendenda.

I 2 DE

DE CONIUG.
DE CLANDESTINIS
DESPONSATI
onibus.

Clandestina desponsatio, est stipulatio de conugio futuro, qua fit sine consensu eorum quorum sunt in potestate, qui stipulamur, & sine solennitate honesta, & cuius genti usitata.

Lutheri definitio haec est. Heimliche verlobnis heisse ich / das da geschicht hinder wissen vnnnd willen der jenen / so die vberhand haben / vnd die Ehe zu stiftten recht vnnnd macht haben / als Vatter / Mutter / vnnnd was an ihrer stat sein mag. Denn ob gleich tausent zeugen bey ein heimlichen verlobnis weren / So es doch hinder wissen vnnnd willen der Eltern geschehe / sollen sie alle tausent / nur für einen Mund gerechnet sein / als die ohne zuthun ordentlicher vnd öffentlicher macht / solchs meuchlings / vnd im finstern helffen ansehen / vnd nicht im liecht handeln.

Est autem iustissima lex Magistratum Christi-

DISPENSATIONE.

Christianorum, ne habeantur ulla coniugiarata
& firma, qua non sint à parentibus, cognatis, seu
amicis viriusq; partis, viris bonis, serio & gra-
uiter condita & confirmata. Rationes vero hu-
ius decreti de publica desponsatione, deq; clande-
stinorum sponsaliorum abrogatione sunt eui-
dentes.

1. Quia honestas publica, ex lege natura
promanans, id postulat, ut coniugia honeste, &
coram honestis testibus inuentur & confirma-
tar.

2. Ut periculum vitetur, ne alterutra pars
circumueniatur, neue liberi parentibus aut co-
gnatis iniuris, per insidiatores quasi per furium
eripiantur, id quod non raro machinamur im-
probi homines.

3. Ut praecidantur inextricabiles disputa-
tiones de presenti & futuro, quas Lutherus
appellat ein lauter Narrenspiel (meras nugas)
deq; alijs rebus, qua infimum pelagus discepta-
tionum gignunt, & animas in grauissima peri-
cula precipitant.

Huc pertinent & illa rationes quas ex
Decalogo & exemplis sacrae scripturae, ex lege
nature

DE CONIUG.

natura & exemplis gentilium, ex legibus Casareis & omni honestate, supra de parentum consensu attulimus. Sed Lutheri septem rationes operaprecium est adscribere.

I.

Coniugium est publicum vite genus, quod coram honestis viris & suscipiendum & gerendum est.

Sed clandestina desponsationes, sunt privatim & clam, ubi nemini de honesto contractu constat, nec possunt illi duo, occulte courabentes, de suis ipsorum rebus testificari.

Ergo clandestina desponsationes sunt prohibende.

II.

Legibus Casareis honestis est obtemperandum. Sed leges Casarea requirunt parentum, & eorum, sub quorum sunt potestate, consensum. Ergo clandestina desponsationes sunt illicitae.

III.

Veteres Canones, imò & iura Canonica, ubi rectè sentiunt, postulant consensum parentum.

DESPONSATIONE.

Ergo clandestina desponsationes sunt im-
probanda.

IIII.

Exempla veteris legis & patrum sunt
imitanda.

Sed patres in veteri Testamento, desponde-
runt liberos ex patria potestate, id quod exempla
Isaaci, Iacobi, Iosephi, Simsonis probant.

Ergo clandestina desponsationes sunt vana.

V.

Gentium honesta observationes, ex lege
natura sumpta, sunt approbanda.

Parentes inter gentes, ipsimet soliti sunt
despondere suos liberos, ut puella in Euripide
inquit, Pater meus curam habet meorum spon-
satorum, non ego, qua quidem sententia ab
Ambrosio citatur lib. 1. de Abraham.

Ergo clandestina desponsationes sunt repu-
dianda.

7 4

Qus

DE CONIVG.

VI.

Que cum ratione, & naturali equitate pugnanti, iure sunt abroganda.

Sed cuiuslibet ignoto liberum esse, filiam maximis laboribus & sumptibus educatam, seducere, sibiq; desponsare, inscijs parentibus, perinde est, ac si filia esset parentum vacca, in sylva aberrans, pradæq; cuiuslibet rapacis lupi exposita, hoc est, cum omni ratione humana & equitate pugnat.

Ergo clandestina desponsationes, sunt iniqua & iniuste.

Item. Scelera non sunt honoribus coronanda.

Sed talis insidiator aut latro, sobolem, qua multis laboribus enutrita est, & insuper meas facultates, multis sudoribus acquisitas, una cum filia abripiet. Sic nimirum scelus hoc, facultatibus est compensandum & ornandum.

Ergo clandestina desponsationes, ab omni ratione, & naturali equitate sunt aliene.

VII.

Pericula

DESPONSATIONE.

Pericula conscientiarum, sunt diligenter
evitanda & auerenda, bonis legibus.

Sed clandestina desponsationes, summa &
inextricabilia animarum pericula attulerunt.

Ergo clandestina desponsationes, sunt pro-
hibenda.

Minor est manifestissima ex historijs.

CONFUTATIO OBIE- CTIONVM.

Quae ad substantiam matrimonij proprie
pertinent, faciunt matrimonium. Alia vero ac-
cidentia, non item.

Sed consensus solus contrahentium, facit
matrimonium, & non consensus parentum, quia
est accidens.

Ergo clandestina desponsationes contra-
hentium, faciunt matrimonium.

Respondeo. Nego Minorem, quia ex gra-
uissimis rationibus, sumptis ex diuina, natura,
& civili lege, adstruximus, consensum paren-
tum

DE CONIUG.

rum omnino requiri ad ratificationem Coniugij. Eisi autem consensus contrahentium, est unum de substantia Coniugij, & quidem precipuam, tamen consensus quoque eorum, sub quorum ipsi potestate sunt, est alterum, iuxta legem Dei & humanam, ad substantiam matrimonij pertinens, modo illi suo iure non abutantur.

Deinde hoc dictum, Consensus facit matrimonium, non est ita nudè accipiendum, sed videndum diligenter, qua circumstantia offerantur. Nam consentiunt etiam fornicantes & latrones, Sed non iustè, ac supra limitationes quasdam consensus istius recensuimus. Est igitur utilis regula. De consensu, est iuxta circumstantias iudicandum.

Quod porro aliqui obtendunt, Dispensationem publicam esse de honestate, Sed non de necessitate, falsum est, quia honor parentum, & observatio bonarum legum à Magistratibus latarum, est de necessitate, sua tamen ratione, ne quis cavilletur.

2.

Libera persona possunt agere proprio arbitrio.

Filia sunt libera persona nec sunt mancipia.

Erge

DESponsatione.

Ergo possunt semet desponsare alij, sine aliorum consensu.

Respondeo ad Maiorem. Scilicet iuxta legem Dei, & hominum. Non enim habent licentiam agendi qualibet. Est autem ista lex Dei, qua obligantur, Honora patrem tuum & matrem tuam. Est quoque, lex civilis, Iussum parentis, procedere oportere. Absurdissimum vero esset, si diceres, eas habere potestatem semet precipuendi.

Ad Minorem respondeo. Libertas natiuitatis vel emancipationis, non liberat ab honore, parentibus, aut qui ipsorum loco sunt, debita, neque, ab honestis legibus Magistratum.

In conclusione vero plura attinguntur. Nam semet desponsare prater voluntatem parentum, non est comprehensum in Maiore recte limitato.

3.

Honestos contractus, licitum est perficere.

Sed Coniugium est honestus contractus.

Ergo licitum est puella aut iuueni, semet desponsare, inscijs atque inuitis parentibus, aut tutoribus suis.

Respon.

DE CONIUG.

Respondeo ad Maiorem. Adde legitime. Nam videndum est diligenter, ad quosnam illa contractuum perfectio pertineat. Non enim quibuslibet licitum est, contractus quantumlibet honestos perficere. Nam non est liberis licitum, paternam bona, aut semetipsos vendere, viuis quidem & sanis parentibus.

Ad Minorem. Sed scriptum est. Quia iusta sunt, iuste prosequaris. Quatenus autem contractus Matrimonialis sit iustus, sepius & perspicue dictum est.

4.

Quod Deus coniunxit, homo non separet.

Sed in clandestinis desponsationibus, due persona à Deo sunt coniuncte.

Ergo clandestina desponsationes, non sunt improbande.

Respondeo ad Maiorem. Ergo impostor & lucrum, inuentor & crumena aureos continens, ac similia non sunt dinellenda, quia posses dicere. Quod Deus coniunxit, ne separet, & vulgò dicitur. Deus mihi hoc dedit, Gott hat mirs bescheret.

Et

DESPONSATIONE.

Et igitur duplex coniunctio, una quidem
que à Deo est, altera vero qua est sine Deo. A
Deo coniunctio dicitur, que secundum Dei
verbum, ac praeceptum fit. Sine Deo autem con-
iunctio est, que sine verbo Dei aut contra eius
praeceptum fit. Nihil enim absq, Norma verbi
divini agendum est.

Ad Minorem. Hæc coniunctio non est à
Deo, sed contra Deum, quia est contra quar-
tum praeceptum, Honora parentes. Et contra le-
ges civiles Magistratus, qui similiter parentum
nomine censentur. Est ergo peccatum, quod ne-
fas est Deo adscribere. Insuper dictum Christi
loquitur de ijs, qui iam in Coniugio habitant.

5.

Quæ sunt abrogata, non habent amplius
auctoritatem.

Sed lex civilis, de precessione voluntatis
parentum, per iura canonica est abrogata. Ac-
cedunt leges civiles canonicis, seq, eis submitunt.

Ergo desponsationes clandestine valent.

Respondeo. Maior non est univèrsaliter
vera. Nam pontifex Romanus, usum calicis in
cena laicis abrogavit, sed male, quia sacrilegium
Testa-

DE CONIUG.

Testamenti Dominici, contra manifesta Christi
verba commissu.

*Ad Minorem. Sed malè. Nam iura Ca-
nonica cum lege diuina, ratione, & equitate hoc
in parte, ut saepe aliàs, ex diametro pugnant.*

*Iura Canonica etiam clandestinas despon-
sationes improbant, ne videlicet fiant, sed factas,
solummodo iubent esse ratas.*

*Respondeo. Ergo compensant peccata pre-
miss. Aliud verò est de ijs, qui iam cohabitant,
qui sanè non sunt distrahendi, nisi lex Dei
cogat.*

6.

*Qui in maioribus habent potestatem, libe-
rè, etiam absq, comprobatione parentum, agen-
di, ijs etiam in minoribus eadem libertas relin-
quenda est.*

*Sed liberi habent potestatem, contra pa-
rentum voluntatem semet mancipandi monasti-
ca vita.*

*Ergo & facultas ipsis tribuenda est, seme-
clam desponsandi.*

Respon-

DESponsatione.

Respondeo ad Minorem. Da probandi?
Iud Christus clarissimis verbis hoc vitia solita-
re genus, Religionis ergò, vetat. Matth. 24.
Ergo per peccata probare peccata, Antichristi
est impudencia & character.

7.

In causis Matrimonialibus semper est iu-
dicandum pro Matrimonio.

Sed desponsatio clandestina, est causa
Matrimony.

Ergo pro ea est pronuntiandum.

Respondeo. Nego Maiorem quia habet
ditionem SEMPER. Nam si quis abduceret à
marito Coniugem, eamq; peteret sibi copulari, ibi
nequaquam pro ipsorum Matrimonio respon-
dendum esset. Est igitur hec limitatio Maiori
adiungenda, ubi id legitime, iuxtaq; circum-
stantias bonas, & pias fieri potest.

Ad Minorem. Sed illegitima causa est,
quia iuri diuino & humano est contraria.

Regulas porrò ex bonis, pijs, & grauibus
rationibus extruèlas, hasce Lutherus ponit, quas
nos sequimur.

x. Clau-

DE CONIVG.

1. *Clandestina desponsationes, prorsus nihil valoris habeant.*
2. *Clandestina desponsationes, cedant publicis.*
3. *Inter duo sponsalia publica, posterius cedant prioribus, & puniantur.*
4. *Qui post sponsalia publica, aliam attingit, animo eam ducendi, & priori sponsalia distrumpendi, indiceatur adulterium perpetrare.*
5. *Coacta sponsalia, nihil habeant valoris.*
6. *Excipe. Si clandestina desponsationi, accesserit carnalis cognitio desponsatae personae, clandestina desponsatio praesertatur publica.*

Est igitur manifestum, obiectiones illas superiores omnes, frivolas & ineptas esse, nihilq; ponderis, in pio quidem & honesto iudicio habere.

DE VIOLATIONE ET SOLVTIONE SPON- sialium.

Causa cur sponsalia, rite & legitime facta, non

DESponsatione.

non sint temerè rescindenda, graues & multi-
sunt, quæ quidem lenibus animis exaggeranda,
& inculcanda sunt, ne in rebus tam serijs ludant.

Quia sponsalia sunt in nomine sanctæ Tri-
nitatis, hoc est, Deus citatur testis illius pactio-
nis, & ratione iuramenti constituitur vindex
ei violatorem. Perfidia autem seu perurium,
graue scelus est, quod licet non punit Magistra-
tus, tamen Deus, tanquam abusum sui sanctis-
simi nominis, vlcisci solet multis penis.

Quia sponsalia faciunt initiatum coniugi-
um, adeo, vt & sacre literæ, desponsatam habe-
ant pro Coniuge, vt Deut. 22. & Mauth. 1. Er-
go temerarius sponsaliorum ruptor ac violator,
non modo est desertor Coniugis, verum etiam
adulter. Nam idè se à desponsata auellit, vt
aliam sibi ducere liceat. Esurgitur Magistratus
publicus segnis est, in eiusmodi fœdissimis, de-
sertoribus, & adulteris puniendis, tamen Deus
est iudex & vindex, qui habet oculum, ad om-
nia eiusmodi peccata intentum. Nam Coniugi-
um Deus amat ac tuetur & eius violatores seue-
rissimè punit.

Quia violator sponsaliorum, personam
desertam reddit contempibilem. Nam eius-
modi

K

DE CONIUG.

modi temeraria desertio, non potest fieri circa alterius personam aliquam saltem ignominiam. Augentur mœrores, excitantur, inter cognatos offensiones, & inimicitie. Hac pugnant cum dilectione proximi, & quia pluribus nocent, idè peccatum coram Deo grauius est, & maiores vltiones diuinas accerit.

Quia talis sponsaliorum ruptor, est sur minimè vulgaris. Non enim tantum corpus suum ei subtrahit, cui illud sanctè promissit. Sed etiam facultates, & auxilia totius vite auferit.

Quia scandalum publicum prabet. Nam postea alij mali, ista mala exempla imitantur, eaq; sua malicia impudenter preterunt. Nam quod exemplo fit, præsertim eorum, quorum aliqua auctoritas esse debebat, id iure fieri vulgus putat. Nota autem vox Christi est de eiusmodi scandalis: *Va homini, per quem veni scandalum.* Matth. 18.

Quia eiusmodi violatores sponsaliorum, non manent inulti. Deus enim ipsis tanquam fœdifi agis, maledicit in altero coniugio, in liberis in facultatibus. Et est conscientia male stimulum per sese etiam grauis pena.

Possum

DESPONSATIONE.

Possunt tamen causa incidere, qua necessitatem dissolventi sponsalia adferunt, qua quidem dissolutio, non debet privato arbitrio fieri, sed legitime, hoc est, coram eo iudicio, ad quod Matrimoniales causa pertinent.

Sunt autem causae istae.

1. Error persona.
2. Non impletio honestarum conditionum, quae in legitimo iudicio consistunt.
3. Adulterium.
4. Desertio.
5. Inutilitas ad debitum coniugale, per aliquod accidens.

De morte nihil necesse est dicere, quia extra controversiam hac causa posita est.

Error persona est, cum quis aliam ambigit, coniugem, & desponsator per fraudem aliam despondet. Etsi autem supina illa & crassa sponsi negligentia, reprehensione digna est, quod patitur sibi illam desponsari, quam non ambit, tamen maior est in desponsante malicia, ac publica falsariorum ignominia, notari cum conveniebat. Non autem eiusmodi impostura obligat, quia non est consensus mutuus. Hinc regula nota est:

K 2

Error

DE CONIUG.
Error personæ, dissoluit spon-
salia.

Solent autem errorum quatuor species poni, ut personæ, conditionis, fortunæ, & qualitatis. Nostro quidem seculo, solus error personæ sponsalia dirimit, reliqui errores non item. Audiunt enim eiusmodi homines, mutuo consensu iniuri Matrimonia. Deinde & hoc, discas cautius mercari. Variant autem nihilominus circumstantia, de quibus prudentes & pii iudicium faciant.

De conditionibus honestis, nulla est dubitatio. Nam ipsa sponsalia fuerunt hypothetica seu conditionalia, quæ quidem nisi impleta exceptione, nihil ponunt, suag, sponte absolutionem adferunt.

Adulterium verò teste Christo, etiam consummatum, nedum initiatum Matrimonium diuellit. Est autem adulter, qui post sponsalia alij miscetur, quia sacra scriptura sponsam appellat coniugem, ut dictum. Ac recitatur Matt. x. exemplum Iosephi, qui cum esset iustus, voluit deserere Mariam, quam opinabatur fidem datam violasse. Sed iste scrupulus ab Angelo extinguitur.

Deser-

DISPENSATIONE.

Desertionem paulus causam diuorij con-
iunxit 1. Corinib. 7. Sed iuxta circumstantias,
desertio probè examinanda est, & legitime pro-
nunciandum.

Inutilitas verò ad coniugij debitum per
aliquod accidens, quod post sponsalia obuenit, à
ipsis viris diiudicari necesse est. Incidunt enim
interdum lesiones aut sectiones per vim aut
morbos violentos & incurabiles, item mania in-
sanabiles & similia. Hic verò iniustum esset pro-
pter tale incurabile malum, coniugio nondum
consummato, alteram quoque partem in periculo
animæ & corporis relinqui, cum quidem nullam
potestatem corporis alterius partis habere queat.
Aliud verò est, aliquod dilectionis officium tali
desponsata, nondum tamen solemniter copulata,
præstare, & aliud, excludi omni legitimo Con-
iugio, in omni eius vita, cum quidem nulla sua
culpa id damnum acciderit. Deinde cum Deus
ipse tam graue, & euidentis impedimentum in-
tericiat, & quasi suo iudicio ipsum Coniugium
inter tales soluat, innocens persona excusationem
sane non exiguam nanciscitur.

DE TERTIO. DE COPVLATIONE publica.

K 3

Copula

DE CONIUG.

Copulationem publicam sponsi & sponsa vocamus, qua fit à pastore plebis seu Ministro verbi Dei, presentibus honestis viris.

Solet & benedictio sponsi & sponsa vocari, quia ibi minister verbi Dei reperit benedictionem divinam coniugibus in primordio mundi datam, orat cum ceteris Christianis, & sancta novis coniugibus precatur.

Ea verò copulatio publica & solennis, non modo de honestate, sed etiam de necessitate quadam Coniugij, apud Christianos quidem, heditè habetur, ita, ut non sit liberum intermittere. Absit autem cavillatio vocabuli necessitas, quia consuetudinem bonam, & optimam Ecclesiae ordinem respicit. Rationes sunt:

Primum, quia Deus ipse exemplum posteris exhibuit, quando ipsemet, ut textus habet, adduxit Adæ sponsam, quae quidem adducta, fuit honesta & decora copulatio, additis grauisimis verbis, ut intelligeret Adam, hanc Enam sibi Matrimonio quam arctissime deuinctam, atq; ut postea ipsemet sciretur, unitam esse.

Secundo, quia Ecclesia Dei, omnibus aetatibus sic observant. Hac igitur perpetua observatio

COPVLATIONE.

atio, & quidem ab ipso Deo initium trahens, non iniuria vim aliquam legis, in Ecclesia Christi perpetratio obiuuet.

Tertio, quia ad dignitatem Coniugij, & consolationem coniugum, ista copulatio publica facit. Nam in nomine Domini, hoc est, mediante per ipsum Deum iunguntur sponsus & sponsa, predicatur ibi, & summis laudibus extollitur hoc vitæ genus, quod sit sanctum, Deo placens, & quod Deus plurimis benedictionibus ei adiuuans sit. Accedunt plurimum congratulationes, quæ non sunt parui faciendæ.

Quarto, quia temeraria huius optimi ordinis violatio, scandalum pareret, confusionem adferret, & in dedecorationem & contemptum Coniugij vergeret.

Obiectio.

Adiaphora, hoc est, quæ neque præcepta neque prohibita sunt, in verbo Dei pari libertate vel obseruare, vel intermittere licet.

Sed copulatio publica, quæ fit per pastorem plebi, est Adiaphoron.

K A

Ergo

DE CONIUG.

Ergo licitum est vel observare, vel intermittere.

Respondeo. Maior hanc recipiat distinctionem ac limitationem. Quaedam Adiaphora, longo ac bono usu inualuerunt in Ecclesia, quaedam verò liberè semper, vel seruata sunt vel ommissa. Illa igitur vim quandam legis, longa obseruatione acceperunt eo pacto, ut si nunc quis remittere, & sine publico Ecclesie consensu, ea vellet immutare scandalum reliquis pijs exhibiturus esset, id quod neq; coram Deo, neq; coram hominibus excusari posset. Est sanè natura sua Adiaphoron; quis copulet, ministra verbi, an alius Christianus. Sed per obseruationem Ecclesia Christi diuturnam, necessitatem quandam boni ordinis accepit. Grauius enim dictum est à paulo, omnia in Ecclesia ordine, decore, & ad edificationem fieri oportere. 1. Corinb. 14. Sic est quidem natura sua Adiaphoron, die Dominica vacare rebus sacris, & abstinere à prophanis laboribus, impediens Sabbati sanctificationem. Sed si quis suo prapostero arbitrio, vellet alium diem constituere, Dominica verò vstata operas facere, cum aliorum scandalo, vel die Paschatis, diem natiuitatis Domini celebrare, & sicut de Arcesila quodam narratur, contra sua festa agitare, tum sanè ille indicaretur peccatore. &

COPVLATIONE.

11. & scandalum graue excitare, neq, esset caliditas & licentia toleranda.

Ad Minorem respondeo. Verum quidem est, sua natura Adiaphoron est. Sed diuturna Ecclesia Christi observatio, qua quidem verbo Dei non est contraria, sed consentanea potius. & bona, & utilis est, facit, ut circa peccatum priuato arbitrio mutari non debeat, & peccet, qui tam bonum ordinem, scandaloso exemplo petulantius labefactet.

Procedit igitur argumentum à per se ad per accidens, seu, secundum non causam vs causam.

Hoc nunc fundamento iacto, de hac publicacopulatione, vsuato nostro ordine procedemus.

Est igitur copulatio publica sponsi & sponsae, actio, qua pastor plebis seu minister verbi Dei, loco & nomine Dei, sponsum & sponsam Matrimonio iungit, verbis & ritibus in Ecclesia Christi vsuatis, praesentibus ijs, qui ad nuptias iniuncti sunt, ut publicè constet, hoc istorum hominum Coniugium, esse legitimum, iustum, honestum, Deo placens. Res autem definitionis, in sequentibus declarabuntur.

K 5

Primus

DE CONIUG.

Primus autor copulationis nouorum Coniugum, est Deus ipse, qui & condidit marem ac foeminam, & copulauit eos tanquam Episcopus summus, id quod Moses uerbo AD-DUXIT, praeclare expressit. Nemo autem existimet, eam actionem fuisse prorsus mutam. Sed Deus Ada concionatus est de Coniugio, & manus utriusq; iunxit, & pulcherrimis ruiibus, sine dubio eos conserauit & colligauit. Hec autem diuina actio, exemplum est longe grauissimum, ne patiamur in Ecclesia Dei, homines fortuito concursu sese iungere, sed ut ordine bono id fiat, & iuxta Dei exemplum, minister uerbi Dei pronunciet, tales indissolubili uita genere copulari.

Extat Euaristi, in ordine Romanorum pastorum quarti, epistola ad Africanos, in qua praecipit, ut a sacerdotibus sponsus & sponsa benedicantur, idq; pro ueteri more. Nec sane dubium est, quin Ecclesia Dei omnibus aetatibus, aliquo pio & honesto ritu, copulationem illam sponzorum & sponsarum celebrarit.

Copulandi autem sunt ij, qui legitime desponsati, & iuxta morem aliquoties proclamati, & denunciati sunt nominatim.

COPVLATIONE.

Est autem ritus proclamationis, boni or-
dis gratia institutus, primum, ut sponsus &
sponsa innotescant Ecclesie, & si quid impedi-
menti alicui cognitum est, tempestive indicatur.
Deinde, ut Ecclesia pro futuris coniugibus pre-
ces faciat, sine quibus nihil felix, nihil beatum
est in tota hominis vita.

Quibus porro verbis aut ritibus, Mini-
ster Dei copulationem sponsi ac sponsae peragere
debet, non est quidem in sacris literis prescri-
ptum. Utile tamen est, grauitur omnia suscipi,
& recte fieri, quod in Ecclesiarum piarum reser-
uationibus, quidam modi, publici consensus &
confirmationis gratia, traduntur.

Primum autem in hoc actu, solet breuiter
aliquid repeti de Coniugij autore, de arctissimo
nexu Coniugij, cur institutum, & quomodo
per & honeste obseruandum sit. In quibusdam
locis, & conciones de hoc uita genere habentur.

Deinde coram inuitatis testibus & conui-
uis, Minister uerbi Dei quatit ex sponso, uelit
ne hanc sponsam sibi ducere uxorem, an promit-
tat ipsi fidem, amorem, & debita officia per om-
nem uitam praestanda, & quod nolit eam dese-
rere.

DE CONIUG.

vere, quam diu quidem in viuis est futurus, Sponso autem id clare affirmante, postea sponsa similiter interrogatur.

Tertio iubet Minister sibi inuicem annulos dare, in pignus istius fœderis conjugalis.

Quarto iubet dexter as sibi mutuo porrigere, quas quidem minister ipse iungit.

Quinto addit, Cum itaq; proprio ore Coniugium vestrū ratificaueritis, ac dein ad annulo, dextrisq; complicatis confirmaueritis, ego quoq; loco ipsius Dei, vos Coniuges renuncio & corroboro, in Nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti: Quod igitur Deus coniunxit, homo non separet.

Sexto. Deniq; ad altare procumbentes in genua sponsus & sponsa, audiunt vsuam benedictionem, qua in Agendis, vii vocant, continetur. Adduntur & cantilena fausta, & organa Musica publici honoris & læticia causa.

DE LOCO,

Ubi autem sit facienda copulatio, siue in templo, siue in domo honesta, non habemus in sacri

COPVLATIONE.

sacris literis definitum. Est autem sine dubitati-
one hac Ecclesia Christi consuetudo omnium op-
tima, ut in templo conueniant Matrimonium
inchoaturi, cum suis testibus, ibiq; ea ceremonia
copulationis peragatur. Rationes sunt:

Quia sacra ades sacris actionibus & con-
uentibus, à tota communione destinata sunt. Ibi
enim verbum Dei publicè proponitur, Bapuf-
mus, Absolutio, & Cena Domini administran-
tur. Est autem coniugium non est sacramentum
Ecclesie, ut pontificy fingunt, tamen est nouum,
& quidem sacrum vita genus, quod duo homi-
nes ingrediuntur, & quod auspicantur, ideo lau-
dabilis ordo est, ut in templis coniugia copulen-
tur & inchoentur.

Quia ille ipse templi ingressus, & alio in
loco sacro, Coniuges non tantum commonefacit,
hoc vita genus à Deo esse, & Deo auctore incipi-
endum, & eius benedictione peragendum esse,
Sed etiam eos quasi obligat, ut deinceps per om-
nem vitam meminerint, sibi templum fre-
quenter petendum esse, ut in cœtu piorum audi-
ant, & discant verbum Dei, utantur Sacra-
mentis à Christo institutis, & preces Ecclesie
iungant. Nam eam ob causam viuunt homo, &
tam ob causam coniugia sunt instituta, ut Dei
verbum

DE CONIUG.

verbum audiant, & iuxta illud Deum colant, liberosq; ad noiciam & cultum Dei verum educant.

Quia illud fœdus, quod sponsus & sponsa mutuo inveniunt, & gravissima asservationes, quæ loco iuramenti coram Deo adant, plus etiam videntur auctoritatis apud homines habere, si in loco, verbo Dei & Sacramentorum dispensationi consecrato, fiant, quàm si in aliquo angulo, locoq; ignobili peragantur. Etsi autem omnis locus, coram Deo sacer est, & vbiuis locorum orare, & sanctas operas facere licitum est, tamen cum externa, in hominum oculos atq; animos incurrant, itaq; non sunt negligenda, circa superstitionem tamen.

Quia coniugium publicum vita genus est, ideo publicam copulationem fieri par est. Cum autem templum sit publicâ domus, non ab re alienum est, ibi fieri & transigi copulationes sponso- rum & sponsarum.

Quia testimonijs opus habent coniuges, quod honestè ac legitime sint coniuncti. Præsertim igitur ad ipsorum conscientias, & ut alijs quoq; innotescat, copulationes in templis observari.

Quia

CONVIVIO.

Quia hec consuetudo, multa incommo-
da prohibet, ut, ne homines temerè in angustiis
concurrant, ac facile iterum discurrant, seu
soluantur matrimonia. Nam sunt in fide ple-
bis non pauci, qui parùm religiose de Coniu-
gio sentiant, ac leui momento Coniuges dese-
rant.

Præterea multo est honestius & decentius,
interdum clara luce copulationes fieri, quàm no-
cturnæ, quæ quidem Consuetudo à gentibus deriva-
ta est.

De cædis, vestitiu, alijsq; ritibus, vel gen-
tilibus, vel in Christiano cæu usitatis, nihil
hic attinet dicere, quia variant in singulis re-
gionibus, & tantum regula sequenda est, ut ab-
sint superstitio, & seruiant ordini, decoro & ad-
fectioni.

DE CONVIVIO NU- PTIALI.

Accidens nuptiarum, est conuiuium nu-
ptiale. Cum enim testes copulationi & conventi-
oni nouorum coniugum, recte & iuste adhibe-
antur, consuetudo obtinuit, ut ijs conuiuium in-
stitua-

DE CONIUG.

stiuatur, quo cum nouis coniugibus frontem
exporrigan ac latentur.

Germani vocant *Eine Hochzeit*
qua voce dignitatem coniugij ex-
presserunt.

Item *Wirtschaft* / quia à coniu-
gibus nouis uti hospites, liberaliter
accipiuntur & tractantur. Item *eine*
Kost / à sumptibus, quia ibi sumptus
sunt, & quod potu ciboq; hilariter
reficiuntur homines.

Item. *Ein Beylager* oder *Brud-
tag* quia sponsus ac sponsa ibi coha-
bitationem ordiuntur. Nam donec
desponsatione solummodò sunt iun-
cti, nondum licitum ipsis est, vitam
Coniugalem inchoare.

*Non autem improbari Deo conuiuia nu-
ptialia, illustris historia Christi, Maria & A-
postolorum docet, qui interfuerunt nuptiali con-
uiuio in Cana Galilee, imò Christus ipse, unum
miraculo insigni, conuiuio & sponso donauit. Io-
han. 2.*

Atqui

CHOREIS.

Atqui decet ea conuiuia esse moderata, pro cuiusq; conditione, ne exhauriant nonos coniuges, arcq; alieno eos grauent. Deinde hospites ipsi, hilaritatem, non ebrietatem sequantur. Ac tenentur Christiani, legibus sumptuarius a pijs Magistratibus latis, etiam ratione conscientiae parere. Nam Magistratum officium est, tanquam vicariorum Dei in terris in rebus externis, attendere, ne inutili profusione facultatum, respublicae attententur.

CHOREAE NVPTIALES.

Aliud accidens nuptiarum est, ritus ducendi choreas, quae ut sint pudicae, moderatae, tempestiuae, omnino videndum est.

Choreas autem nuptiales, per sese non esse peccatum, ex hisce rationibus licet colligere.

Primum, quia hilaritas in nuptijs non est prohibita. Sed honeste choreae, ad nuptialem hilaritatem, more cuiusq; gentis pertinet.

Deinde, quae ad honorem & ornamentum coniugij pertinent, non sunt improbanda. Sed etiam choreae, ad honorem nonorum coniugum sunt, ut dum illi letas choreas ducunt, & simul exultant, reliqui conuiuia ipsos mo-

L

DE CONIUG.

deſte & ornatè ſequantur. Hanc ob cauſam in rebus. honeſtis, prima chorea tribuitur ſponſe, & appellatur der Braut tantz. Secunda cognatis, der freunde tantz, poſtea & alijs conuiuijs.

Tertiò in choreis honeſtis, ſibi inuicem innotescunt iuuenes & puella, atq; amorem coniugij concipiunt, Inde vulgo dici ſolet, Non celebrari nuptias, quin aliud nouum coniugium concilietur, hoc eſt, occaſio nouorum ſponſorum et ſponſarum offeratur. Ex aſpectu enim amorem naſci, experientia docet.

Eſt autem chorea actio, qua mares, cum fœmellis certò ritu, honeſtè ac pudicè ſaltant, ad organi muſici ordinatum ſonum, læticia & honoris, cauſa.

Apud gentes autem duplices fuere choree, Feſtæ nimirum choreæ, quæ in ſacris publicè ducebantur, de quibus Vergilius, Immemores noſtri feſtas duxere choreas. Et profana, quæ alias fiebant in conuiuijs, aut nuptijs, aut ludis. Nos verò nullas feſtas choreas in religione Chriſtiana, nunc ſcimus, ſed nuptiales tantum, & quæ alias læticia cauſa honeſtè ſunt.

Item alia choreæ ſunt pudicæ & honeſtæ, quæ cum grauitate, ac ſine ſcandalo ſunt.

Alia

CHOREIS.

Alia sunt impudicæ, & inhonestæ, quæ eunt
leuitate et scandalo fiunt, nec sunt probandæ.

Quis verò primus chorearum autor fue-
rit, non est memoriæ traditum. Romanos
quidem ab Hetruscis, morem ducendi choreas
accepisse, Linius testis est, sed vnde illi? No-
tum autem est, omnes gentes, certum sibiq;
peculiare habuisse, & habere genus saltandi.

Quasnam autem personas deceat, simul
choreas celebrare, honestas et grauitas homi-
nem christianum erudiant. Non enim decet in-
honestas personas atq; infames, honesto cætui
misceri. Non pueros teneros, qui alium habent
ludendi locum; non senes decrepitos, qui risui
sunt cæteris. Non ebrios, qui veluti amentes
& furiosi, cæteris sunt dedecori et scandalo.
Iugentes etiam, decet ab eiusmodi tripudijs
abstinere, honestatis ratione, & ne alij occasi-
onem criminandi nanciscantur. Viri etiam
alijs graues, rationem suæ authoritatis habe-
bunt, atq; attendent, quid eos deceat, quid nō.
Adultis itaq; & mediocri ætate præditis,
& qui non scandalum aliquod præbent, viden-
tur choreæ permitteudæ.

L 2

Sed

DE CONIVG.

Sed plurimum variant ipsi chorearum ritus. Sicut igitur choreæ nuptiales, & similes in Christiana republica

Pudica ac decore gestibus ac saltibus, quæ nulla præbeant, vel iuuentuti vel senibus offendicula.

Graues, hoc est, in omnibus gestibus lenitas absit, quæ tum alijs gentibus, tum verò christianis in primis est probrosa.

Moderatæ, ne valetudo aliquo damno afficiatur. Nam immodicæ saltationes, et corpora defatigant, & interdum morbos in eis concitant.

Loco honesto. Sic veteres gravitatis & honestatis multò studiosiores, quam hæc nostra posteritas, subinde magis magisque degenerans curias attribuerunt nuptialibus istis choreis, tum honoris, tum honestatis gratia.

In conspectu honestorum hominum. Eamque ob causam, antiquitus soliti sunt consules & senatores assidere, atque choreas in suo conspectu ducentes observare, ne quis immoderatè se gereret, ac seuerè in scandalose saltantes animadvertere, ebriosque remouere. Sic etiam decet parentes, diligenter observare suos liberos.

Tempesti-

CHOREIS.

Tempestiue, interdum potissimum, nec
reducantur in multam vsq; noctem.

Finis est, vt honor nouis coniugibus
exhibeatur.

Deinde, vt leticia quoddam externum
testimonium adatur.

Tertio, vt homines iuuenes se mutuo vi-
deant, & ad honesta coniugia inuitentur.

Contraria.

Morosi hypocrita, & teirici Catones, sim-
pliciter & per se damnant choreas, sine dis-
crimine, etiam nuptiales, & quantumuis ho-
nestas & decoras. Procedunt autem pleraq;
argumenta ex fallacia accidentis, exempli
gratia.

I.

Leuitas est fugienda,
Choreæ sunt leuitates,
Ergo sunt fugiendæ.

I. 3

Minor

DE CONIVG:

Minor probatur, quia ibi fiunt saltationes
& multi gestus, qui grauem hominem non
decent.

Respondeo. Neganda est consequentia,
quia Minor procedit ex falsa definitione. Nam
choreæ sunt honestæ saltationes, læticia causa.
Leuitates verò sunt accidentia mala, qua
de remouenda sunt. Item non est verum, om-
nes choreas esse leuitates.

II.

Quicquid est causa peccatorum, est im-
probandum.

Choreæ sunt causa peccatorum.

Ergo improbandæ.

Minor probatur, quia ibi colloquia, sæ-
pè fiunt parum honesta, fiunt amplexus parum
decori.

Respondeo. Est fallacia accidentis, Itaq;
pudicè, honestè, grauius choreas fieri debe-
re, supra adstruximus. Nemo autem omni-
bus honestis hominibus, eiusmodi peccata at-
tribuet.

Ritus

CHOREIS.

III.

Ritus gentiles non sunt imitandi.
Sed choreæ sunt ritus gentilium.

Ergo Christiani non debent eos imitari.

Minor probatur, quia ex verbo Dei non potest vel institutio, vel permissio demonstrari.

Respondeo ad Maiorem cum distinctione. Alij sunt ritus politici & inculpabiles gentium, quique nemini sunt prohibiti, quia Christianus etiam in mundo vivendum est. Deinde alij sunt impij, obsceni, scandalosi ritus gentium, a quibus omninò abstinendum est.

Ad Minorem. Quis verò id liquidè probaverit, choreas tantum fuisse gentilium ritus? Nam & piij fuerunt omnibus seculis moderatè hilares, eamq; hilaritatem decoris gestibus expresserunt.

IIII.

Cuius tantum male in sacris literis fit mentio, id non est faciendum.

Chorearum tantum malè in sacris literis fit mentio.

Ergo choreæ sunt prorsus Christianis intermittenda.

DE CONIVG.

Minor probatur ab exemplo Israelitarum, circa idolum Aaronicum magno suo cum malo saltantium. Exod. 22. Item. Filia Herodiadis, saltando meretur caput Baptistæ. Marthæi 14.

Respondeo. Est fallacia accidentis. Abusus solummodo taxatur. Deinde choreas, tanquam rem politicam, per se nusquam sacra litera damnant. Insuper scriptura probat nuptias veluti genus, Ergo etiam honesta nuptialia gaudia, quæ sine peccato & scandalo sunt, admittit. Davidis Exemplum ante arcam fæderis saltantis omitto, quia peculiare est.

Sunt autem porro contraria honestis choreis.

Impudicæ, leues, inhonestæ, scandalosa saltationes, quales dicuntur Italicæ, quadam, & aliarum gentium parum decoræ.

Circumgyrationes immodestæ, quæ etiam edictis Magistratum, rectè & prohibentur & puniuntur. Clamores & gestus indecori, turbationes ordinis.

Nocturna choreæ in tenebris, locis suspectis, aut clausis, quæ non sunt in conspectu parentum.

COHABITATIONE.

parentum, aut honestorum hominum. Nimis di-
carna, & deniq; cum temulentis hominibus,
omnes sunt furiosi, & scandalosi, longiq;
Choreis segregandi.

De hasiludijs, alijsq; quibus viri illustres
et potentes leticiam excitant atq; declarant,
nihil hic dicam. Ea verò omnia in sumptibus
reliquaq; actione, suum habeant debitum ino-
dum, ne sint inutiles facultatum profusiones,
quas rectius esset in pauperes & reipublice
commoda conferre, quam ad inanes & mo-
mentaneas ostentationes.

DE QVARTO.

DE COHABITATIONE Coniugali.

Cohabitationem coniugalem voco, eam
corporum, officiorum, ac vite communionem,
que à legitimis coniugibus, ordinatione Dei
servatur. Nam extra coniugia legitima, omnis
commixtio est à Deo prohibita, omnibusq; se-
culis multis maximisq; cladibus punita.

Duplex autem est ea coniugali cohabi-
tatio. Alia enim tranquilla, felix vereq; bea-

DE CONIUG.

ta est. Alia verò inquieta, & infelix, vereq;
miserata est, Aliud tamen est, quando Deus in-
mittit paupertatem, morbos, aut alia incom-
moda, quæ piè ferenda sunt. Aliud, quando ip-
sime coniuges sua morositate, impietate, ma-
licia, sibi inuicem hoc commune iugum, cuius
la immiserunt, graue efficiunt.

Illi porro coniugaliter cohabitare debent,
qui & legitime desponsati, & legitime copu-
lati sunt, iuxta ordinem necessarium & piū,
quem Ecclesia Christi obseruat. Discernenda
enim sunt coniunctiones & cohabitationes il-
legitimæ, extra coniugium, cum verbo Dei pu-
gnantes.

Sed nunc proprietates quedam illustrio-
res, istius coniugalis cohabitationis, recitanda
& exponenda sunt, ac sunt istæ præcipuæ:

Indiuidua vitæ totius consuetudo, vnica,
cohabitatio. Nulla enim ætior, externa qui-
dem copulatio atq; colligatio in mundo existit,
quàm ista coniugalis. Transcunt enim coniu-
ges teste Deo, & protoplasto, simul in vnā
CARNEM, & quasi vnus homo reputantur
coram Deo, Fit etiam quasi mutua quedam
transcipatio, in copulatione ipsa legitima, vbi
nimi-

COHABITATIONE.

uirum mas sese vxori, & vicissim vxor sese marito tradit, usq; sui corporis alteri, contra pio, legitimo, & solenni venditat. Huc pertinent illa testimonia: Erunt duo in carne vna. Gen. 2. Matth. 19. Item, Quod Deus conuincit, homo non separet. Item, Rom. 7. Mulier est alligata viro, quanto tempore viuit. Alia quidem societates in vita hominum, qua sese homines ad mutua officia, et actiones obligant atq; obstringunt, non efficiunt vnam carnem, nec sunt ita perpetua.

Hinc igitur estimari potest, quam seuerum & atrox peccatum sit adulterium, quia est feda ac crudelis sectio vnus carnis, non aliter, ac si vnum hominem, vno vehementi ictu per medium quis scinderet. Est igitur adulterium, longe grauius scelus homicidio simplici, & seuerius a pijs Magistratibus puniri debebat.

Duo tamen sunt, quae iuxta diuinum iudicium, istam coniugalem colligationem dissoluant, nempe diuortium legitimum, & mors alterius personae. Matth. 19. Rom. 7. Verum de his paulò post.

Conmu-

DE CONIUG.

Communio seu communicatio corporum mutua, ordinata à Deo. Fiunt enim vna caro, & grauiſſimè Paulus inquit 1 Corinth. 7. vxori vir debitum reddat, ſimiliter autem vxor viro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier. Nolite fraudare inuicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis ieiunio & orationi, & iterum conueniatis, ne tentet vos ſatanas, propter incontinentiam veſtram.

Communio & communicatio bonorum omnium, quia ſunt vna caro, & quia liberi ſunt amborum, & viri uſq; heredes, utriq; etiam vni œconomia præſunt.

Mutua officiorum, tam in rebus aduerſis, quàm proſperis communicatio in tota vita, continua, perpetua. Doceant atq; inſtituant ſeſe mutuò in verbo Dei. Exhortentur & excitent ſeſe inuicem ad pietatem, & veros cultus Dei, ſimul orent, ſe inuicem in rebus aduerſis conſolentur & tueantur. Simul etiam curam domus & labores, cuiuslibet conuenientes, ſuſtineant, moleſtias leniant.

Ordo tamen eius communis vita eſt, vt
mulier

COHABITATIONE.

mulier sit subiecta viro debita reuerentia, & tanquam Dominus, sociam vitam quæ est una caro, piè ac suauiter regat. 1. Corinth. II. 13. 5. Caput mulieris vir. Item, mulieres viro suis subditæ sint, sicut Domino. Item, sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus. Etsi autem propter peccatum, est aliqua superioritas, vt sic dicam mariti super uxorem, tamen remanet quoque aliqua æqualitas, quia vna caro est, & habet potestatem corporis viri, & est materfamilias, Domina domus, hæres omnium bonorum mariti cum liberis, & in quarto præcepto extat, Honora patrem & Matrem, vbi disertis verbis vxor marito æquiparatur.

VIRTUTES coniugales.

Esse contentum suo coniuge, & iudicare, eum sibi diuinitus datum atque concessum esse.

Amor mutuus, sincerus, perpetuus, quia sunt vna caro, & typus Ecclesie atque Christi.

Fides & castitas coniugalis, quæ vni solummodo addicta est, & abhorret à pollutio- nibus extra coniugium.

E 114

DE CONIUG.

Επιεικεια, lenitas, mansuetudo, qua in
firmitas alterius toleratur. Dona enim vari-
ant, & offensiones si quæ incidunt, non solum
tur diu, sed condonantur mutua suauitate &
officijs, absq; longiori mora.

Suauitas & humanitas in sermone, ge-
stibus, officijsq; omnibus.

Prudentia coniugalís, qua se inuicem
rectè discunt cognoscere, ac summo studio
vtrinq; vitantur occasiones offensionum in
verbis, gestibus, ac factis.

Concordia perpetua, idem velle, idem
nolle. Hæc virtus in turturibus adumbrata
est, & nihil est elegantius, nihil vtilius, nihil
salutarius in tota vita hominum, externa
usmodi concordia iuncta pietati.

Aequale studium æconomie augenda,
conseruanda, & ornanda. Hæc virtus compa-
ritur laborem in vocatione, parsimoniam, de-
bitam liberalitatem, veritatem in contrati-
bus, & similia.

VICIA IN CONIUGIO
pestifera.

COHABITATIONE.

Suspicietas, quæ fingendo aut credendo
falsa, animum à coniuge abalienat. Item Zelo-
typtia.

Leuitas cum alijs in sermonibus aut gesti-
bus, spectante, vel non ignorante coniuge.

Morositas, inhumanitas, quæ horridis mo-
ribus aut colloquijs, nihil suauitatis præse-
rentibus, coniugem offendit, et ardentem amo-
rem impedit, vel languescit. Nam coniugium
debet esse tale vitæ genus, in quo liberè in si-
num sibi inuicem, etiam secretissima liceat ef-
fundere atq; concredere.

Rixositas, quod vicium tam in viro quam
in muliere potest esse, plerumq; tamen in ira-
cundis fœminis hæere solet, nimirum leui oc-
cassione rixas mouere, easq; præter modum ex-
asperare. Est autè rixositas, filia morositatis.

Tenacitas offensionum, Pulcherrimè
enim ab ethnico dictum est: inimicitias de-
bet esse mortales idq; potissimum in coniugio sic
debet, vbi vir & vxor sunt vna caro.

Crudelitas, duricies, plagositas, ea que q;
morositatis soror est, qua maritus vel se-
ditis, vel pugnis ac verberibus inclemen-
ter tractat vitæ sociam, vel sobrius, vel ebr-
ius. Ne sis leo in domo inquit Salomon.

Συγοία

DE CONIUG.

ῥυγομαχία, quæ itidem soboles est
1 norositatis, qua neutri parti, quod altera agit
1 placet. Sed turpe & perniciosum dissidendi stu-
dium seruatur, sicut historia de quodam narra-
tur, cuius vxor semper contrarium sensit aut
egit, quam intellexisset maritum velle, etiam
in honestis & optimis rebus, Itaq; eam tan-
dem rationem inijt, vt quæ contraria sua vo-
luntati essent, vxori præciperet, qua re illa mo-
ta, rectè agere didicit.

Ignauia, negligentia, ab alienatio rerum
communium, quacunq; id fiat occasione.

De adulterijs, desertione, diuortio, alijsq;
rebus, paulò post dicemus. Tantum verò in
præsentia visum est præcipuas virtutes atq;
vicia coniugum, breuiter in vnum locum re-
ponere.

Mariti partes in coniugio.

Sunt autem præcipue mariti, in vita con-
iugali partes, vt de superioribus communibus
1. nihil repetam.

In vocatione honesta, vitium acquirere.

Regere in pietate & disciplina, liberum
& familiam.

COHABITATIONE.

Tueri suo quodam modo et ordine, con-
iugem, liberos, familiam, facultates.

Vxoris Partes.

Præcipua vero partes vxoris, in vita con-
iugali sunt:

Liberos educare in corporis mundicie, et
in catechismo.

Curare culinam, esse promam & condam.
Huc etiam curam domesticorum animalium
refero.

Domum seruare mundam, et reliquam
speciebus rectè administrare.

Hæc prudenter curet vxor, dum maritus
gravioribus curis, negocijs, laboribus occupa-
tur. Et hinc dona vtriusq;, quæ veluti monilia
aurea sunt, petere licet. Nos verò necesse est
breuitati studere.

Fines istius coniugalis cohabitationis sunt
semen sanctum Deo educare, vitare pollutio-
nes extra coniugium, Mutua sibi officia in om-
ni vita præstare. Honestè æconomiam admi-
nistrare, seseq; inuicem alere.

CONTRARIA.

DE CONIUG.

Adulteria, qua inde nomen acceperunt, quod sint itiones ad alias, hoc est, relicta propria vite socia, cum alijs pollui; contra verbum Dei. Est autem adulterium, propter hanc causas graue peccatum:

Quia timorem Dei, fidem & inuocationem extinguit. Imò aduiter excusso rectore Deo, Diabolum instigatorem & rectorem accipit.

Quia est periurus aduiter. Nam coniugi in nomine Trinitatis, promisit atq; iurauit fidem coniugalem, quod cum ea sola velit esse vna caro:

Quia aduiter semetipsum ab vsu Testamenti Dominici excommunicat, eaq; ratione, reuera ab Ecclesia Christi excludit.

Quia dedecori est sibi, coniugi, liberis, cognatis, Vicinis.

Quia adulterium sese quasi occidit, ac prabet causam diuortij, conijcit in luctum coniugem, qui causam morborum & mortis prabet, et alioqui homicidia sepe propter adulteria perpetrantur, quia dissidia gignunt.

Quia corpus suum sancta pactione mancipatum coniugi, nunc alteri tradit.

Quia

COHABITATIONE

Quia officia & facultates, coniugi et liberis
si scelerate abalienat.

Quia est perfidus, mendax omnemq; au-
thoritatem & bonam famam, sibi eo facinore
obstergit.

Quia pluribus est scandalo, sibiq; & alijs
vitiis diuinis accersit.

Quia typum Ecclesie & Christi, horri-
biliter deformat, pollutioni Diabolice sese pro-
ficiens. Deus enim in sacris literis, idolatri-
am vocat adulteria, ac sine dubio, Omne adul-
terium est idololatria, quia nulla ipsi societas
est cum vero Deo, nisi agat iterum penitenti-
am. Nam labi humani quidem est, sed perseue-
rare Diabolicum, & adulteri, agentes peni-
tentiam recepti sunt, vt David, sed videndum
vt penitentia sit vera, non simulata, non hypo-
critica, & tamen licet peccatum dimittat De-
us, tamen in hoc mundo, sine quibusdam pœ-
nis & castigationibus adulteros non dimittit,
licet eas, agenti serio penitentiam mitiget.

DESERTIO proprio arbitrio.

REPUDIUM qualibet ex causa, id quod
Christus grauissime reprehendit, Matth. 19.
Sed quia diuortium duplex est, aliud legiti-
mum, aliud illegitimum, itaq; hoc loco, eam
quoq; partem attingemus.

M 2

DE